

Dracul

J.D. Barker en Dacre Stoker bij Boekerij:

Dracul

Dacre Stoker bij Boekerij:

Dracula – de ondode

J.D. Barker bij Boekerij:

Horen, zien, zwijgen

Het vijfde meisje

Vergeef me

De beller op lijn vier

Augustus

J.D. Barker en James Patterson bij Boekerij:

De kustmoorden

Oorverdovend

Jeugdzonde

Dacre Stoker en J.D. Barker

Dracul

Ierland, 1854. Terwijl Bram Stoker aan bed gekluisterd is, vindt in een nabijgelegen stadje een reeks vreemde sterfgevallen plaats.

Vertaald door Martin Jansen in de Wal en Jan Pott

ISBN 978-90-225-9930-3
ISBN 978-94-023-2135-7 (e-book)
ISBN 978-90-528-6604-8 (audio)
NUR 330

Oorspronkelijke titel: *Dracul*
Vertaling: Martin Jansen in de Wal en Jan Pott
Omslagontwerp: DPS design & Prepress Studio, Amsterdam
Omslagbeeld: © plainpicture/Lightmotiv/Frederic Turro
Auteursfoto: © Danya Barker
Zetwerk: Mat-Zet bv, Huizen

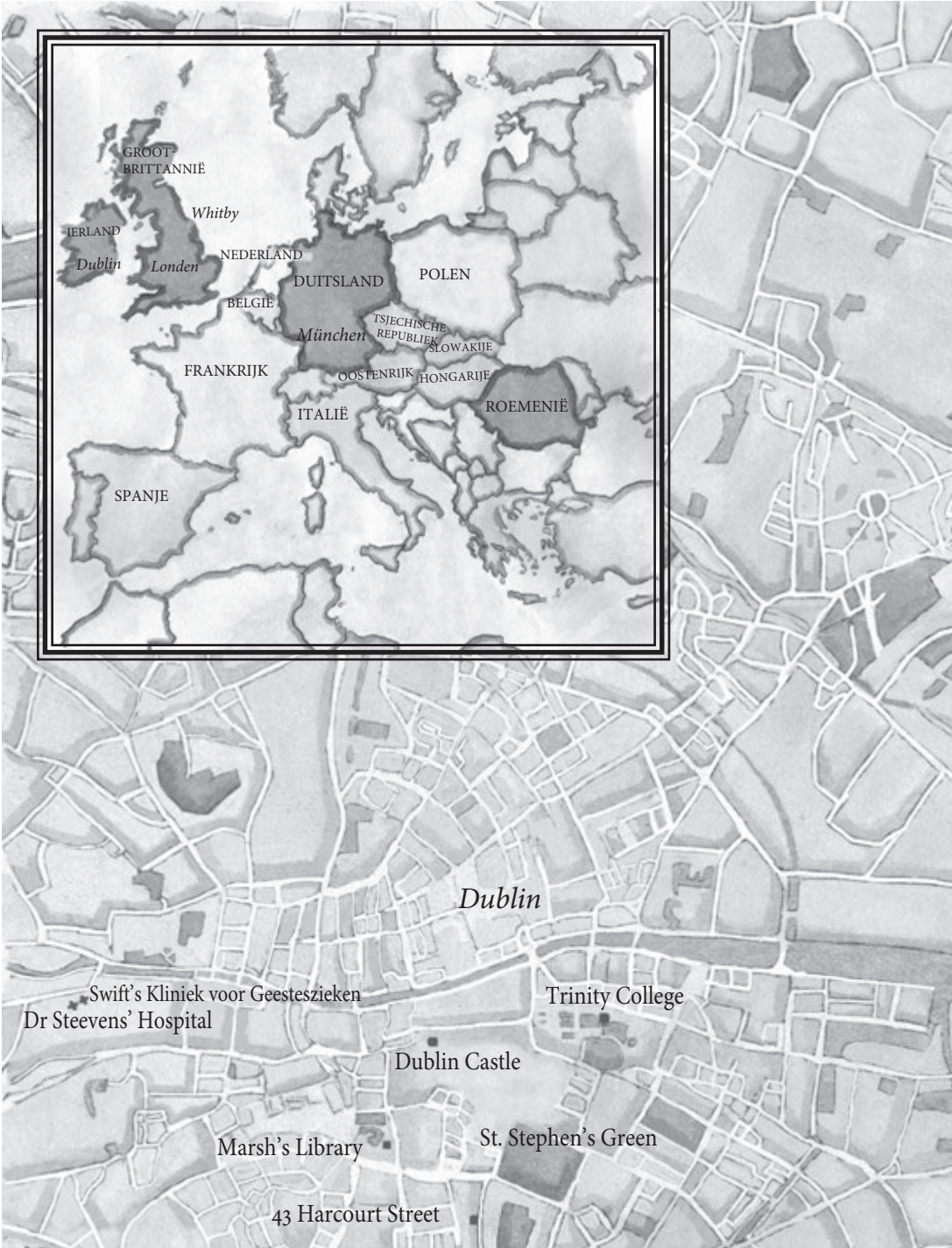
© 2018 Dacre Stoker en J.D. Barker
© 2023 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

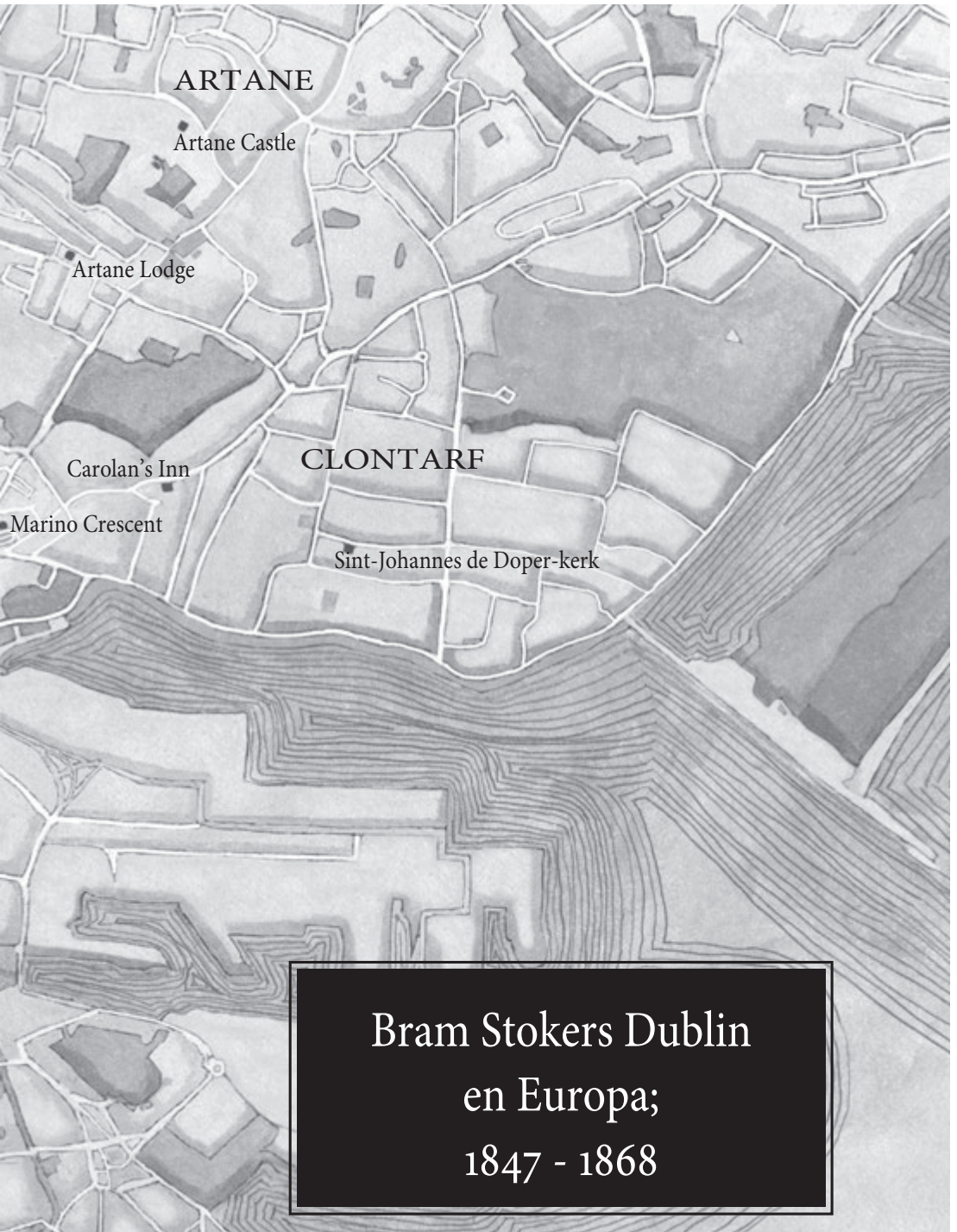
Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor allen die weten dat monsters bestaan.

Hoe deze geschriften en documenten in volgorde zijn geplaatst zal u duidelijk worden wanneer u ze leest. Alle overbodige zaken zijn eruit geschraapt om er een opzichzelfstaand verhaal van te maken. De geschriften en documenten zijn voor mij verzameld en aan me afgestaan door mensen met kennis van zaken, die ook willen dat bekend wordt wat er in die grimmige, angstaanjagende tijd heeft plaatsgevonden. Ermee verweven vindt u een verslag van mijn eigen belevenissen, om er een geheel van te maken.

Trek uw eigen conclusies uit wat u leest.

ARTANE

Artane Castle

Artane Lodge

Carolan's Inn

Marino Crescent

CLONTARF

Sint-Johannes de Doper-kerk

Bram Stokers Dublin
en Europa;
1847 - 1868

Deel een

Ik ben er vrijwel zeker van dat de gebeurtenissen zoals hier beschreven ook echt hebben plaatsgevonden, hoe ongelooflijk en onbegrijpelijk ze op het eerste gezicht misschien ook lijken.

– Bram Stoker, *Dracula*

Uit de onlangs ontdekte eerste versie van het manuscript, voordat het origineel werd gepubliceerd.

Ik hoorde een vreemd, schril gelach, als het geluid van een glazen bel – het was haar stem – en ik huiver nog steeds als ik eraan denk, want deze stem had niets menselijks.

– Bram Stoker, *Makt Myrkranna*

Nu

Bram staart naar de deur.

Zweetdruppels lopen over zijn gefronste voorhoofd. Hij haalt zijn vingers door zijn vochtige haar en zijn slapen kloppen van de hoofdpijn.

Hoelang is hij al wakker? Twee dagen? Drie? Hij weet het niet; het ene uur gaat onopgemerkt over in het volgende, als in een koortsdroom waaruit ontwaken niet mogelijk is, alleen slapen, steeds dieper en dieper...

Nee!

Slapen is nu ondenkbaar.

Hij spert zijn ogen open. Hij dwingt zichzelf ze open te houden en er niet mee te knippen, want na elke keer dat ze zijn dichtgevallen is het moeilijker ze weer te openen. Geen rust, geen slaap, geen veiligheid, geen familie, geen liefde, geen toekomst, geen...

De deur.

Hij moet naar de deur blijven kijken.

Bram staat op uit de stoel, het enige meubelstuk in de kamer, met zijn blik strak op de zware eikenhouten deur gericht. Had de deur bewogen? Hij dacht even dat hij een trilling had gezien, maar hij hoorde niets. Geen enkel geluid verstoortte de stilte in de kamer; het enige wat hij hoorde was zijn eigen ademhaling en het nerveuze tikken van zijn voet op de koude stenen vloer.

De deurknop beweegt evenmin, de rijk bewerkte scharnieren zien er-

uit zoals ze er honderd jaar geleden uitzagen en het slot houdt stand. Voordat hij hier aankwam had hij nog nooit zo'n slot gezien, gesmeed van ijzer en verzonken in het dikke hout van de deur. Het mechanisme bevindt zich ín de deur, halverwege de hoogte, met twee zware stalen pinnen die aan de rechter- en de linkerkant in de deurposten vallen. De sleutel zit in zijn zak, en daar blijft hij.

Bram klemt zijn vingers om het middelste gedeelte van zijn Snider-Enfield Mark III-geweer en laat de top van zijn wijsvinger over de trekkerbeugel glijden. Het wapen is geladen en in de afgelopen uren heeft hij de haan vaker gespannen en ontspannen dan hij kan tellen. Hij laat zijn andere hand over het koude staal glijden en controleert of de vergrendeling in de juiste stand staat. Opnieuw trekt hij de haan achteruit.

Deze keer ziet hij het: een heel lichte werveling in het stof bij de spleet onder de deur, een zuchtje lucht, meer niet, maar desondanks: een beweging.

Zonder geluid te maken zet Bram de kolf van het geweer op de vloer en laat de loop tegen de stoelleuning rusten.

Zijn hand gaat naar het rieten mandje dat links van de stoel staat en haalt er een van de zeven overgebleven witte rozen uit.

De vlam van het olielampje, het enige licht in de kamer, beweegt door de luchtverplaatsing.

Behoedzaam loopt hij op de deur af.

De laatste roos lag als een verschrompeld hoopje op de vloer, de dode blaadjes bruin, met zwarte randen, en de dorre steel met doornen die groter lijken dan toen de bloem nog leefde. De geur van bederf walmt ervan op, de stank van rottend vlees.

Bram schopt de roos opzij met de neus van zijn laars en legt de nieuwe op zijn plek bij de deur. 'Zegen deze roos, Heer, met Uw hand, Uw adem en alles wat heilig is. Laat Uw engelen erover waken, en stuur hun handen waarmee ze het kwaad op afstand houden. Amen.'

Aan de andere kant van de deur hoort hij een harde dreun, alsof er duizend kilo tegen het oude eikenhout aan wordt gesmeten. De deur rammelt in zijn posten, Bram springt achteruit, rent terug naar de stoel, grijpt het geweer, steunt met één knie op de vloer en richt de loop.

Dan wordt het weer stil.

Bram verroert zich niet en blijft op de deur richten totdat het geweer

te zwaar wordt en zijn handen beginnen te trillen. Ten slotte laat hij de loop zakken en kijkt om zich heen.

Wat zou iemand die hier binnenkwam denken als hij de kamer zag?

Hij heeft alle muren volgehangen met spiegels, meer dan twintig, in alle vormen en maten, alle spiegels die hij heeft kunnen vinden. Zijn vermoeide gezicht, eindeloos weerkaatst door de spiegels, staart hem in honderdvoud aan. Bram probeert aan de aanblik te ontkomen, maar ziet hoe zijn ogen hem van alle kanten aankijken en dat zijn getekende gezicht lijkt op dat van een man die veel ouder is dan hij met zijn eenentwintig jaar.

Tussen de spiegels heeft hij kruisbeelden opgehangen, bijna vijftig stuks. Sommige met het beeldje van Jezus erop en andere die uit niet meer bestaan dan twee kruislings op elkaar gespijkerde takjes, gezegend met zijn eigen hand. Ook op de vloer staan kruisen, eerst getekend met een stuk krijt en later rechtstreeks in het steen gekrast met de punt van zijn jachtmes, totdat er geen enkel leeg plekje meer te zien was. Of het genoeg is of niet kan hij niet zeggen, maar hij zal het ermee moeten doen.

Hij kan hier niet weg.

Het heeft er alle schijn van dat hij de kamer nooit meer zal kunnen verlaten.

Bram loopt terug naar de stoel en gaat weer zitten.

Buiten krijgt een zeeduiker terwijl de maan komt en gaat achter de dikke wolken. Hij haalt zijn horloge uit de zak van zijn jasje en vloekt; hij is vergeten het op te winden en de wijzers zijn blijven stilstaan om halfvijf. Hij stopt het terug in zijn zak.

Weer een dreun tegen de deur, nu nog harder dan de vorige keer.

Bram houdt zijn adem in en zijn blik gaat weer naar de deur, precies op tijd om te zien dat het stof op de vloer opstuift en weer neerdwarrelt.

Hoelang houdt de barrière nog stand tegen dit soort geweld?

Bram weet het niet. De deur is degelijk genoeg, dat staat vast, maar de dreiging erachter neemt per uur toe, zowel in woede als in kracht, vastbesloten om erdoorheen te breken voordat de ochtend zich aandient.

De blaadjes van de nieuwe roos beginnen al te verwelken, veel sneller dan die van de vorige.

Wat zal er met hem gebeuren als de deur het uiteindelijk begeeft? Hij

denkt aan het geweer en het mes en weet dat ze hem weinig zullen kunnen helpen.

Hij ziet zijn kleine dagboek op de vloer liggen, naast het mandje met de rozen; het is zeker uit de zak van zijn jasje gevallen. Bram raapt het in versleten leer gebonden boekje op en bladert het door, met één oog onafgebroken op de deur gericht, voordat hij weer gaat zitten.

Er rest hem niet veel tijd meer.

Hij haalt een potlood uit zijn borstzak, zoekt een lege bladzijde en begint te schrijven in het wankele licht van de olielamp.

Het dagboek van Bram Stoker

De eigenaardigheden van Ellen Crone. Daarmee zou ik natuurlijk moeten beginnen, want dit is net zo goed haar verhaal als het mijne, misschien meer van haar dan van mij. Deze vrouw, dit monster, deze geestverschijning, deze vriendin, dit... wezen.

Ze was er altijd voor ons. Mijn zus en broers zullen dat beamen. Maar getuigenissen geven niet altijd de waarheid weer. Ze was erbij tijdens mijn eerste jaren en zal er ongetwijfeld ook tijdens het laatste bij zijn, net zoals ik bij haar zal zijn. Want dit was óns spel, en dat zal het altijd blijven.

Mijn dierbare Nanna Ellen.

Altijd bereid me de hand te reiken, zelfs tot bloedens toe wanneer haar nagels in mijn huid drongen.

Mijn beginjaren, en wat een afschuwelijke jaren waren het.

Van mijn vroegste herinneringen weet ik dat ik een ziekelijk kind was, altijd zwak en koortsig, vanaf mijn geboorte tot mijn zevende jaar, toen een kuur me genas. Over die kuur zal ik het later uitgebreider hebben, maar voor nu is het belangrijk dat u begrijpt in welke toestand ik de eerste jaren van mijn leven doorbracht.

Ik werd geboren op 8 november 1847, als kind van Abraham en Charlotte, in een bescheiden huis aan Marino Crescent nummer 15 in Clontarf, een kustplaatsje een kilometer of zes van Dublin in Ierland.

Grenzend aan een park in het oosten en met uitzicht op de haven in het zuiden had ons stadje faam verworven door de Slag bij Clontarf in 1014, toen de legers van Brian Boru, koning van Ierland, de Vikingen van Dublin en hun bondgenoten, de Ieren van Leinster, hadden verslagen. Deze slag wordt beschouwd als het einde van de Ierse Viking-oorlogen, een bloedige strijd met enkele duizenden dodelijke slachtoffers, op hetzelfde strand waarop het raam van mijn slaapkamertje uitkeek. Meer recent werd Clontarf de favoriete bestemming van de rijken van Ierland, een soort vakantieoord voor degenen die aan de drukte van Dublin wilden ontsnappen om zich te vermaken met zeevissen en wandelingen langs onze stranden.

Maar nu romantiseer ik Clontarf, want in 1847 was het er verre van ideaal. Het was de tijd van armoede en ziekten, die heel Ierland troffen, die twee jaar voor mijn geboorte was begonnen en pas in 1854 ten einde kwam. *Phytophthora infestans*, beter bekend als de aardappelziekte, had rond 1840 de oogsten aangetast en ontwikkelde zich tot een epidemie die ertoe leidde dat Ierland een kwart van zijn bevolking verloor, deels door mensen die eraan overleden en deels door Ieren die emigreerden. Toen ik net was geboren, bevond deze tragedie zich op haar hoogtepunt. In 1849 besloten pa en ma met ons naar een stadje verder landinwaarts te verhuizen, om aan de honger, de ziekte en de misdaad te ontsnappen, en in de hoop dat de frisse plattelandslucht goed zou zijn voor mijn zwakke gestel. Maar het enige wat het opleverde was een groter isolement waarin de geluiden van de haven in mijn kinderoren heel ver weg klonken. Voor pa werd de dagelijkse wandeling naar zijn kantoor in Dublin Castle alleen maar langer, terwijl de wereld rondom ons stierf en de schaduw van leed zich verder verspreidde over alles wat er nog restte.

Ik zag vanuit mijn kamertje boven in het huis, dat Artane Lodge werd genoemd, hoe dit alles zich voltrok. Ik was niet meer dan een toeschouwer die vertrouwde op de verhalen van de rest van het gezin om te kunnen begrijpen wat zich buiten onze muren afspeelde. Ik zag hoe bedelaars knolrapen en kolen uit de tuin van de burens roofden, hoe ze eieren uit onze kippenren stalen om de honger nog één nacht op een afstand te houden. Ik zag hoe ze wasgoed van de lijnen van onbekenden trokken, meestal nog niet eens droog, om hun kinderen te kunnen kleden. Toch,

als ze ertoe in staat waren, openden mijn ouders en onze burens hun huis voor deze minder gefortuneerden, voor een warme maaltijd of om te schuilen bij slecht weer. Vanaf mijn geboorte was me ingeprent dat in het gezin Stoker het motto ‘alles wat juist en eerbaar is’ werd gevoerd en dat iedereen bij ons thuis daarvan doordrongen was. We waren absoluut niet rijk, maar ons gezin had het net iets beter dan de meeste andere. In het najaar van 1854 werkte pa nog steeds als ambtenaar op het hoofdsecretariaat in Dublin Castle, zoals hij de afgelopen negenendertig jaar had gedaan, nadat hij er op zestienjarige leeftijd in 1815 in dienst was getreden. Pa was een stuk ouder dan ma, wat iets was waarover ik pas ging nadenken toen ik volwassen was. Het kasteel werd bewoond door de Lord Lieutenant van Ierland en het ministerie behandelde alle correspondentie tussen de Britse overheidsdiensten en hun Ierse tegenvoetters. Pa hield zich bezig met het catalogiseren van de correspondentie, die varieerde van alledaagse landszaken tot officiële reacties op onderwerpen die te maken hadden met armoede, schaarste, ziekten en epidemieën die zowel mens als dier troffen, met ziekenhuizen, gevangnissen, politieke onrust en opstanden. Als hij zou willen wegstijgen van de problemen die Ierland teisterden, dan kon hij dat niet, want hij werd er dagelijks mee geconfronteerd.

Ma was staflid van het Statistisch en Sociaal Onderzoeksbureau van Ierland, een belangrijke kracht in de voedselvoorziening en armoedebestrijding in Dublin, een functie die daarvoor alleen door mannen was bekleed. Er ging geen dag voorbij of ze probeerde melk los te krijgen van de ene buur, om die met een andere buur te ruilen voor kleding. Haar inspanningen zorgden voor het eten op tafel van ons grote gezin en ze stilden de ergste honger van de talloze anderen die in deze zware tijden bij ons aanschoven. Zij was degene die het gezin bij elkaar hield. Nu, als volwassene, zie ik dat in, maar als jongetje van zeven dacht ik daar heel anders over. Dan zou ik gezegd hebben dat ze me opsloot in mijn kamertje, dat ze mijn levensgeluk opofferde voor de algehele isolatie die me moest beschermen tegen de ziekten van de wereld, en dat ze niet toestond dat ik ook maar even met de buitenwereld in aanraking kwam.

Ons huis was aan Malahide Road, en stond een stukje van de weg die was bestraat met keien afkomstig uit de steengroeve bij Rockfield Cottage. Ik was veroordeeld tot mijn zolderkamertje, met het kleine

dakraam als enige privilege, maar door de hoogte kon ik wel veel zien: van het boerenland om ons heen tot aan de haven in de verte, als het een heldere dag was, en soms zelfs de afgebrokkelde toren van Artane Castle. Ik zag hoe het leven rondom me doorging, een schouwspel waar ik alleen naar kon kijken, door mijn ziekte gedwongen om als publiek te fungeren.

Welke ziekte plaagde me dan, vraagt u zich misschien af. Die vraag is moeilijk te beantwoorden, want niemand kon dat met zekerheid zeggen. Wat het ook was, de kwelgeest vond me kort na mijn geboorte, sloeg zijn klauwen in me en liet me niet meer los. Op mijn slechtste dagen was het een beproeving om van de ene hoek van mijn kamer naar de andere te lopen, een inspanning waarvan ik buiten adem raakte, zo erg dat ik bijna het bewustzijn verloor. Praten met iemand kostte me al mijn energie; na een paar zinnen werd ik bleek, kreeg het koud terwijl het zweet me uitbrak en stond ik te rillen als een riet wanneer de lucht van zee langs mijn klamme huid streek. Mijn hart ging soms als een waanzinnige tekeer in mijn borstkas, alsof het naar een ritme zocht maar het niet kon vinden. En dan de hoofdpijnen: ze overvielen me en duurden dagenlang voort, alsof er een riem om mijn hoofd zat, strakgetrokken door de tergende hand van mijn kwelgeest.

Dus bracht ik de dagen en nachten door in mijn zolderkamertje, altijd met de vraag of ik mijn laatste zonsondergang had meegemaakt of dat ik de volgende ochtend wakker zou worden.

Ik was niet helemaal alleen op zolder; er waren nog twee kamers. De ene was van mijn zus Matilda, toen acht jaar oud, en de andere van onze nanny, Ellen Crone. Zij deelde haar kamer met baby Richard, mijn onlangs geboren broertje dat het merendeel van haar aandacht opeiste.

Op de verdieping onder de mijne was het enige toilet van het huis – het andere was in de achtertuin –, plus de slaapkamer van mijn ouders en een tweede slaapkamer, van mijn broers Thornley en Thomas, die toen negen en vijf jaar oud waren.

Op de begane grond waren de keuken, de woonkamer en de eetkamer, met een tafel zo groot dat het hele gezin eraan kon zitten. We hadden ook een kelder, maar ma had me streng verboden die trap af te lopen, want daar lagen onze kolen opgeslagen, en als ik het stof inademde zou ik minstens een week in bed liggen. Achter het huis was een oude

schuur met stenen muren. Daar hielden we drie kippen en een varken, allemaal verzorgd door Matilda, wat ze al vanaf haar derde jaar deed. In het begin gaf ze de varkens een naam, maar toen ze een jaar of vijf was, begon het haar op te vallen dat het volgroeide varken twee keer per jaar werd omgeruild voor een kleiner exemplaar. Nog een jaar later drong het tot haar door dat haar varken naar de slager werd gebracht en vervolgens op onze eettafel terecht kwam. Vanaf dat moment gaf ze haar varkens geen namen meer.

Al deze dingen gebeurden onder het toezicht van Ellen Crone.

Het dagboek van Bram Stoker

Waar moet ik beginnen? Er is zoveel te vertellen en zo weinig tijd... Maar ik weet nog goed wanneer alles begon te veranderen. Tegen het einde van die specifieke week zou ik genezen zijn, onze dierbare Nanna Ellen zou vertrokken zijn en er zou een heel gezin vermoord zijn. Het begon heel onschuldig, met het afluisteren van een gesprek. We waren nog maar kinderen – ik zeven jaar oud, Matilda acht – maar we zouden die herfst nooit vergeten. En het begon allemaal met twee woorden.

Oktober 1854 – ‘Levend begraven,’ zei Matilda met gedempte stem. ‘Dat is wat ze zei. Ik heb het haar echt horen zeggen.’

Hoewel ze een jaar ouder was dan ik brachten Matilda en ik veel tijd met elkaar door, vooral als ik weer eens op mijn kamer moest blijven, zoals die dag. We stonden bij mijn dakraam en Matilda wees naar de haven. ‘Ma zei dat die man doodziek was en toen hij om hulp vroeg, hadden de mannen die om hem heen stonden een gat in de grond gegraven en hem erin gegooid. Wat voor mensen doen zo iets? En hoe is het mogelijk dat de anderen gewoon bleven toekijken?’

‘Ma heeft dat niet gezegd,’ zei ik tegen haar. Ik volgde haar vinger met mijn blik en probeerde door de mist boven zee heen te kijken.

‘Wel waar. Als je haar ernaar vraagt, zal ze het zeker ontkennen, maar toen pa twintig minuten geleden van zijn werk thuiskwam, hoorde ik dat ze het tegen hem zei. Daarna ben ik meteen naar jou toe gekomen.’

Ik deed mijn best niet te glimlachen, ervan overtuigd dat Matilda me het verhaal alleen vertelde om me op te beuren. Maar onwillekeurig kwamen mijn mondhoeken omhoog en ze gaf me een stomp op mijn schouder. ‘Je neemt me niet serieus!’ Ze keek me boos aan en draaide zich om van het raam.

‘Waar zou dit gebeurd moeten zijn?’

Ze gaf geen antwoord en bleef naar de muur aan de andere kant van de kamer staren.

‘Matilda? Waar is het gebeurd?’

Met een diepe zucht draaide ze zich weer om naar het raam. ‘Op de begraafplaats achter de Sint-Johannes de Doper-kerk. Ze zei dat ze hem tussen de zelfmoordenaars hebben begraven.’

‘Tussen de zelfmoordenaars?’

Matilda begon geïrriteerd te raken. ‘Dat heb ik je al eens verteld. Die liggen in de uiterste rechterhoek van de begraafplaats, dicht bij de muur, zodat ze altijd in de schaduw liggen. Iedereen die zelf een eind aan zijn leven maakt wordt daar begraven, net als dieven en misdadigers en dat soort mensen. Je ziet daar geen grafstenen of tombes, alleen donkere rechthoeken omgescheppte aarde. Het is ook geen gewijde grond, dus hun ziel zal er nooit rust vinden. Ze zijn voor eeuwig gedoemd.’

‘Maar waarom hebben ze een zieke man begraven?’

‘Je bedoelt: waarom hebben ze *dé* zieke man daar begraven?’

‘Als ze hem levend hebben begraven, is het in feite moord,’ zei ik. ‘Dan heeft hij recht op een gewone begrafenis, in gewijde grond.’

‘Omdat je tussen de gewone graven niet zomaar iemand kunt begraven. Tussen de zelfmoordenaars kan dat wel en ze zullen hem daar nooit vinden.’

Ik kreeg een hoestbui, wendde mijn hoofd af tot die afnam en zei: ‘Als ma hiervan weet, zou ze de autoriteiten waarschuwen. Ze zou willen dat er recht wordt gedaan.’

‘Misschien weten de autoriteiten er al van en kan het ze gewoon niks schelen. Eén zieke man minder in de straten van Dublin zal ze een zorg zijn.’

‘Wat zei pa toen hij het hoorde?’ vroeg ik.

Matilda liep door het kamertje naar mijn bed, ging op de hoek zitten en draaide een lok van haar lange blonde haar om haar vinger. ‘Eerst zei

hij niks en dacht hij alleen na over wat hij had gehoord. Uiteindelijk zei hij: “In Dublin is het nog erger”, en toen richtte hij zijn aandacht weer op zijn krant en zei er verder geen woord over.’

‘Daar geloof ik niks van,’ zei ik, met mijn droge lippen in een glimlach geplooid. ‘Je zuigt het uit je duim.’

‘Het is echt waar!’

‘Wat is er waar?’

We keken allebei op en zagen Nanna Ellen met mijn lunch op een dienblad in de deuropening staan. Met moeiteloze gratie kwam ze de kamer binnen, meer zwevend dan lopend, elke stap geruisloos en zelfverzekerd, en ze zette het dienblad op mijn nachtkastje.

Matilda’s blik kruiste de mijne en de stilzwijgende boodschap was duidelijk: geen woord over wat we zonet hebben besproken. Niet dat ik dat van plan was geweest. ‘Niks, Nanna.’

Nanna Ellen kneep haar ogen tot spleetjes en keek eerst mij en toen Matilda aan. Daarna richtte ze haar aandacht weer op het dienblad en schonk een kop thee in. ‘Wat zijn dit voor rare praatjes? Levend begraven mannen in anonieme graven? Kom op zeg! Zelfs voor volwassenen is dit geen gespreksonderwerp, en voor kinderen als jullie al helemaal niet. Wat doe jij trouwens uit bed? Je vat nog kou als je bij het raam blijft staan. En wat moeten we dan? Een gat graven tussen de zelfmoordenaars en de zieke mannen en je daarin leggen?’ Ze knipoogde naar Matilda. ‘Denk je dat je ondanks je drukke geroddeld tijd kunt vrijmaken om me die plek aan te wijzen en me te vertellen waar ik een spade kan vinden?’

Ik haastte me terug naar het bed en kroop onder de dekens. ‘Dat zou jij nooit doen,’ zei ik.

Nanna Ellen deed haar best om me met een onbewogen gezicht aan te kijken. ‘Ja hoor, zeker wel. Ik heb mijn zinnen al een tijdje op deze kamer gezet, aangezien de mijne te klein wordt nu de baby er slaapt.’ Ze pakte het belletje van mijn nachtkastje en klingelde ermee. ‘En dan hoef ik ook nooit meer hiernaar te luisteren. Dat lijkt me ideaal.’

Ik probeerde het belletje uit haar handen te grissen, maar ze was me te snel af en ik greep ernaast. ‘Je weet dat ik dat ding niet graag gebruik, maar het moet van ma.’

‘Dus jij gelooft me ook niet?’ Matilda keek haar met een ernstig gezicht aan.